

Den sidste Henrettelse

paa Taasinge

ukendt forfatter

Medens man i vore Dage er ved at drukne i Føleri og Øllebrødsbarmhjertighed over for Forbrydere og Lovovertrædere, tog man i ældre Tider ikke med Fløjlschandsker paa slige ulykkelige Mennesker, og til Belysning af dette skal de følgende Linier tjene.

Tiden er Midten af det attende Aarhundrede. Kammerherre Niels Juel, Admiralsens Sønesøn, var Øens Besidder, og den Strengbed, hvormed han søgte at gennemføre Reformer paa Havevæsenets som Landbrugets Omraade, har skaffet ham Tilnavnet »den onde«, skønt sikkert med Urette.

Øen var igen kommet i Ligevægt efter Kongebesøget paa Valdemar Slot, hvortil man bl. a. havde laant et »Præsentationsorværk« i Svendborg, og medens Ambrosius Stubbs Luth gav Genklang i Skovene paa den nordlige Del af Øen, var det ganske andre Toner og Tanker, der rørte sig i Øens sydlige Del. Her laa de lavstammede Bindingsværksgaarde tæt op ad hverandre i Bjerreby By, idet de nuværende ni Gaarde i Ny Bjerreby eller Øster Bjerreby, som det oprindeligt blev kaldt, ogsaa den Gang havde Plads inden for Byens Tofter. I en af disse Gaarde boede paa den Tid en ældre Mand ved Navn Rasmus Rasmussen. Han var som Enkemand bleven gift med den meget yngre Kirsten Jensdatter, og det er hendes Navn, der er paa alles Læber, og det ikke uden Grund. Hendes Historie kan uden Skade fortælles, da hun ingen Efterkommere har, i følge hendes eget Udsagn under Forhøret. Hun var i Løbet af Efteraaret 1752 bleven Enke, og den paafølgende Nytaarsnat fødte hun et Barn i Dølgemaal. Sagen var den,

at hendes afdøde Mand ikke var Fader til Barnet, men derimod en Husmand i Vaarø ved Navn Niels Ospensen. Og da det var en offentlig Hemmelighed, at Forholdet mellem disse to ikke var, som det burde være, kunde Begivenheden selvfølgelig ikke holdes skjult, som de havde haabet og ventet, men kommer Politiet d.v.s. Herskabet for Øre. Og efter at der havde været afholdt et mindre Forhør i Gaarden, blev Stævningmændene Hans Lindegaard og Peder Pedersen, begge af Troense, sendt til Bjerreby for at indstævne de to fornævnte til at give møde ved Taasinge Birketing den 15. Februar 1753.

Her fremlagde Svend Ryberg, Ridefoged ved Thorseng Slot, Stævningen for de Anklagede, ligesom han fungerede som Aktor i Sagen, medens Prokurator Møller i Svendborg var Defensor for Kirsten Jensdatter, og Prokurator Jens Nyborg i Svendborg for Niels Ospensen.

Og nu foregaar der et meget indgaaende Forhør, som dog ikke egner sig til at gentages her, og begge er de godt enige om at nægte baade det ene og det andet.

Endvidere blev afhørt som Vidne Tjenestepigen der i Gaarden, Maren Poulsdatter, og Tjenestekarlene, Jens Nielsen, saa vel som Kirsten Jensdatters Broder, Jens Jensen, der siden Mandens Død havde bestyret Gaarden for Søsteren, men heller ikke de kan give Oplysninger, der kan bringe Klarhed i Sagen. Sidstnævnte Jens Jensen sagde bl. a., at han flere Gange havde foreholdt sin Søster, hvad Folk sagde om hende, men hun svarede ham: »Lad du kun Folk snakke, hvad de vil, og lad mig om det«.

Naa, men imidlertid gaar Dagen paa Hæld, og da den ene af Delinquenterne skulde føres til Svendborg Arrest, medens den anden skulde sættes i Forvaring i Fangetaarnet paa Valdemar Slot, blev Sagen opsat i otte Dage. Der skulde føres flere Vidner i Sagen, bl. a. Niels Rasmussens Hustru i Bjerreby, hvem Niels Ospensen havde overgivet nogle Klædningsstykker til Vask, og Niels Ospensens Hustru, Johanne Hansdatter, samt de fire Mænd i Vaarø, som var nærværende, da Barnet blev fundet paa Niels Ospensens Loft.

Gangen i Sagen var nemlig den, at efter at Barnet var født og enten ombragt ved Kvæling eller, hvad Moderen paastod, død ved at falde fra hende, havde hun lagt det ind i et Skab. Her tog Niels Ospensen det, efter Kirsten Skomaggers Anmodning, og bar det til Vaarø og skjulte det paa sit Loft, fordi Jorden var frossen.

Altsaa otte Dage efter, den 22. februar, forklarer de fire Mænd fra Vaarø, bl. a. Niels Rasmussen Skare og Niels Michelsen, at det Barn, som de var med at syne i Niels Ospensens Hus sammen med Hr. Libroth, Stadschirurg i Svendborg, var fuldbaaret, men der ud over vidste de intet. De andre indstævnte Vidner forhøres saa vel som de to Anklagede; men man naar med alt det ikke videre end forrige Tirsdag, og Sagen maa atter udsættes.

Den ottende Marts tilkendegiver nemlig Ridefogeden for Retten, at Niels Ospensen Natten mellem 5. og 6. Marts var brudt ud af Arresthuset paa Valdemar Slot og bortløben.

Endvidere forklarer han, at han har ladet søge efter ham overalt paa Landet og forbudt ved Færgstederne som alle andre, der har Baade, at føre ham fra Øen, om han skulde komme og forlange det.

Endvidere havde han ladet ham eftersøge paa Fyn og forbudt at føre ham over ved Assens og Bovtens Færgsteder.

Trods denne sidste Foranstaltning var Niels Ospensen dog kommen over Lille Bælt, men blev paagreben i Kolding og indsat paa

Koldinghus, hvor han sidder under Amtmand Bylows Varetægt, til Kammerherre Juellader ham hente og føre tilbage til Taasinge sidst i Marts.

Nu følger den ene Retsforhandling efter den anden, idet snart den ene Part forlanger Udsættelse og snart den anden, og endelig den 3. Maj indlades Sagen til Doms.

Defensor indstiller dem begge til Rettens mildeste Dom, saavel hvad angaar Hovedsagen, som Udbruddet af Arresten, der var gjort i Enfoldighed for at undgaa videre Ulejlighed med Fængsling og Baand.

Da Aktor og Defensor ikke vidste mere i Sagen at fremlægge, blev denne optagen til Doms, og som Meddomsmænd blev udvalgt følgende otte Mænd: Christoffer Olsen og Lars Hemming af Strammelse, Hans Pelle af Bjerreby, Niels Rasmussen af Vaarø, Christen Hansen af Bregninge, Hans Bylov af Nyby, Rasmus Hansen af Knudsbølle og Hans Ottesen af Bjernemark.

Otte Dage derefter afsiges Dommen. I Præmisserne til denne gentages hele Sagens Sammenhæng fra først til sidst, saa for ikke at trætte med en Gentagelse af det allerede forud berettede, skal disse her forbigaaes, og jeg vil nøjes med at notere selve Dommens Ordlyd med Datidens Retsskrivning:

»Thi kiendes for Rett, at siden Delinquentinden Kirsten Jensdatter har født dette sit Barn i Dølgmaal, og her er corpus delicti, at Barnet er lagt i Skiuvl og befunden i den Tilstand, at der er kiendelig Tegn og billig Mistanke til, at med Barnet ikke maa være lovlig omgaaets, foruden at hun selv bekien-der, at det var hendes Forsæt, at hun vilde dræbe Barnet. Saa bør hun sig selv til velfortiente Straf og andre udædiske Mennisker til Skræk og afskye ifølge Lovens 6. Bogs 6. Cap. 7. og 8. Articul miste sin Hals for Sværdet og Hovedet at sættes paa een Stage, samt Kroppen at nedgraves paa Retter Stædet, saa bør hun og efter Lovens 6. Bogs 6. Cap. 1. Art. have sin Hoved Lod forbrut.

Ligeledes siden det er bekiendt og beviisligt, at Niels Ospensen har et alene som en Ægte mand bedrevet Hor med en anden Ægte Mands Koene eller Hustrue, mens endogsaa veret Medvidere og Medhjelpere i at lægge Dølgemaal saavel paa det med Kirsten Jensdatter aflede Barns Fødsel og Død, da han dog efter sin Egen Bekiendelse vidste, at K. J.s forsæt var at dræbe hendis Barn. Saa haver jeg vel icke kunnet dømme hannem efter Actors Paastand til at Lide paa sit Liv effter Lovens 6. Bogs 13. Cap. 25. Art., siden samme Lovens Articul icke passer sig i alt paa dette Factum allerhelst naar foregaaende 24. Art. Udj. Same Capitul overvejes med den foranmeldte 25. Art., og derfor ikke heller egentlig er Stefuet. Mens derimod for berørte hans Misgiærninger Tildømmes samme Niels Ospensen herved at miste sin Frihed og at Arbeide udi Jern i nærmeste Fæstning sin Livstiid og efter Lovens 6. Bogs 6. Cap. 1. Art. have sin Hoved Lod forbrut.

Ligeledes bør efter lovlig Regning ifølge allernaadigst udgangne Forordninger denne Sags Bekostninger udredes og betales af Delinquenternes Formuer, og hvad samme icke kand tilstrekke betales af Amptet effter Øfrighedens approberede Repartition.

Christian Svidtzer.

Hans (H. O. S.) Ottesen, Christoffer Olsen, Hans Michelsen Pelle, Christen (C. H. S.) Hansen, Rasmus Hansen, Lars Pedersen Hemming, Hans (H. B.) Byle (udi Niels Rasmussen Scharøes Sted, som er blefen syg og icke kand komme, underskriver Peder Nielsen af Windebye) Peder (P. N. S.) Nielsen«.

Denne Birketingsdom blev i Løbet af Sommeren og Efteraaret stadfæstet af Landets højere Domstol, og den 24. januar 1754 blev Dommen fuldbyrdet paa »Biesøre Banke« Syd for Søby. Om det har været Bjerreby Sogns Galgebakke fra ældre Tid, eller den

kun har tjent som Rettersted denne ene Gang, ved jeg ikke.

Om selve Henrettelsen skrives i Bjerreby Kirkebog af daværende Sognepræst Ulrich Adolph Schwitzer saaledes:

»1754 d. 24 Januarij blef een af mine anbetroede Siæle her i Meenigheden navnlig Kiersten, afgangne Rasmus Rasmussens i Bierreby henrettet ude paa en Høy lige ud for Skouballe, hvor hun mistede sit Hofned for et Sværd, og siden Hovedet paa en Stage opsat, og Legemet begravet paa Retterstedet, ifølge Dommen for hendes Misgiærning ved at føde i Dølgmaal. Men som hun inderligen angrede denne saavel som alle hendes begangne Synder og omvendte sig hierteligen til Gud, saa styrkede og Gud hende ved saadan Troens Frimodighed og Bestandighed, at hun gik ligesom med Latter til hendes Død, og jeg med saadan Glæde overleverede hendes Siæl i Guds Haand, at jeg (som af mit inderste Hiærte ønsker aldrig at følge nogen af min anbetroede Menighed til saa unaturlig Død) vil af inderste Hiærte ønske at Gud vil give mig og alle mine og ald min anbetroede Meenighed saa salig en Død, da vi saa vil være forvissede om at naar vore Siæle skal forlade vore Legemer, at de da skal henfare i Guds Haand, hvor ingen Qual og Piine skal røre dem«.

Medens man ellers i de Dage her i Landet var optaget af Ludvig Holbergs Død, som indtraf et Par dage efter denne sørgelige Begivenhed paa Taasinge, gik Tankerne her ikke saa vide om Lande. Man havde her Stof nok til Samtale i lange Tider, ja, mere end i eet Slægtled frem i Tiden, og mindre blev det ikke, da Rygtet begyndte at løbe fra By til By Øen over med Beretning om, at den henrettedes Slægtninge og Paarørende en af de første Nætter efter Henrettelsen, trods Love og Forordninger, gravede Liget op af Retterstedets Jord og begravede hende i al Hemmelighed paa Bjerreby Kirkegaard.

Overtroiske, som man var i de Tider, gav denne triste Tildragelse Stof for lange Tider til Historier om Spøgeri og Gengangeri, saa mange Taasingbo, ældre saa vel som yngre, nødig færdedes alene ad Øens Veje og Stier ved Aften og Nat saa lang Tid denne Henrettelse var i frisk Minde.

H.

Efterskrift: Ovenstående artikel blev fremdraget under gennemgang af Taasinge Skipperhjem og Folkemindesamlings magasin og gengives på en side fra »Svendborg Avis« med påtrykt dato 1. marts og tilskrevet årstallet 1924.

Som det ses, er den underskrevet med bogstavet H., hvilket måske godt kunne tænkes at være et

pseudonym for lærer C. G. Høgstrøm, Bregninge skole, hvis arbejde med Tåsinges historie og de slægter, der har levet her, vil være årbogens læsere bekendt.

»Biesøre Banke syd for Søby« er iflg. bogen »Tåsinges Fortidsminder«, side 78, »- en lille høj, som er fuldstændig sløjftet og forsvundet og da intet på stedet nu markerer fundstedet, kan det ikke nærmere stedfæstes«.

Valdemar Jensen citerer i sin bog »Tåsinge rundt – en lokalhistorisk sejltur«, side 106, fra kirkebogen, at hun »blev halshugget med et sværd ude paa Waarøe Maane«.

Da der således hersker tvivl, om hvor afretningen fandt sted, har årbogens redaktion undladt at indsætte et kort eller skitse med placering af stedet. Fremtiden kan måske kaste nyt lys over dette?